

Iida Sunell

SOSIAALINEN LUOTTAMUS JA POLIITTISET SKANDAALIT

Johtamisen ja talouden tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Elokuu 2023

TIIVISTELMÄ

Iida Sunell: Sosiaalinen luottamus ja poliittiset skandaalit
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma, valtio-oppi
Elokuu 2023

Tässä kandidaatintutkielmassa käsitellään sosiaalisen luottamuksen yhteyttä poliittisiin skandaaleihin. Poliittiset skandaalit ovat lisääntyneet Suomessa viime vuosikymmenten aikana, ja niillä on useissa tutkimuksissa todettu olevan negatiivinen vaikutus poliittiseen luottamukseen. Vaikutus ei ylety ainoastaan luottamukseen poliitikkoja kohtaan, vaan se voi pahimmassa tapauksessa johtaa lopulta luottamuksen rappeutumiseen koko poliittista järjestelmää kohtaan. Koska poliittinen luottamus on yksi toimivan edustuksellisen demokratian edellytyksistä, on poliittisten skandaalien ja niiden vaikutusten tutkiminen skandaalien lisääntyessä on yhä tärkeämpää.

Siihen, millainen vaikutus skandaalilla lopulta on poliittiselle luottamukselle, vaikuttavat esimerkiksi skandaalin tyyppi, skandaalin kohteena olevan poliitikon ominaisuudet sekä skandaalia arvioivan kansalaisen piirteet. Tässä tutkielmassa selvitetäänkin, millainen yhteys kansalaisen sosiaalisella luottamuksella eli henkilön yleisesti ihmisiin kohdistuvalla luottamuksella on siihen, kuinka paljon tämä luottaa skandaalissa mukana olleeseen poliitikkoon. Lisäksi selvitetään, onko skandaalin tyyppillä (moraalinen vs. taloudellinen) vaikutusta tähän yhteyteen. Nämä kysymykset toimivatkin tutkimuksen tutkimuskysymyksinä.

Tutkimuskysymyksiin pyrittiin vastaamaan kvantitatiivisten tutkimusmenetelmien avulla soveltaen ristiintaulukointia ja lineaarista regressioanalyysia. Tutkimuksessa käytettiin Thomas Karvin ja Kim Strandbergin (2022) vuonna 2017 keräämän kyselykokeen aineistoa, jossa vastaajille esitettiin kuvitteellisia skandaalitulanteita. Tutkimuksessa hyödynnettiin kahta eri skandaalitulannetta: toisessa kuvitteellinen poliitikko Tuomas Virtanen on ollut mukana moraalisisessa (aviorikos) ja toisessa taloudellisessa (veropetos) skandaalissa.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että sosiaalinen luottamus selittää henkilön luottamusta skandaalissa mukana ollutta poliitikkoa kohtaan vain toisen skandaalityypin kohdalla. Regressioanalyysin mukaan sosiaalista luottamusta ei voida pitää selittävänä taustamuuttujana, kun arvioidaan henkilön luottamusta poliitikkoon moraalisen skandaalin jälkeen. Taloudellisen skandaalin kohdalla sosiaalinen luottamus kuitenkin osoittautui regressioanalyysissä tilastollisesti merkitseväksi selittäjäksi. Aineistosta havaitaan myös, että taloudellisessa skandaalissa mukana olleeseen poliitikkoon luotetaan huomattavasti vähemmän kuin moraalisisessa skandaalissa mukana olleeseen poliitikkoon. Tutkimuksen mukaan sosiaalisen luottamuksen ja poliitikkoon skandaalin jälkeen kohdistuvan luottamuksen välillä voidaan siis todeta olevan yhteys joidenkin skandaalien ja skandaalityyppien kohdalla.

Avainsanat: sosiaalinen luottamus, poliittiset skandaalit, poliittinen luottamus, poliitikkoihin kohdistuva luottamus

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällysluettelo

1.	Johdanto	1
2.	Tutkimukseen liittyvät käsitteet.....	2
2.1.	Poliittinen tuki ja poliittinen luottamus.....	2
2.2.	Sosiaalinen luottamus	4
2.3.	Poliittiset skandaalit	5
3.	Poliittisen ja sosiaalisen luottamuksen välinen yhteys	7
4.	Poliittisten skandaalien vaikutus poliittiseen ja sosiaaliseen luottamukseen	8
5.	Aineisto ja hypoteesit.....	9
5.1.	Kyselytutkimuksen aineisto	9
5.2.	Tutkimuksen hypoteesit	11
6.	Menetelmät ja muuttujat	12
6.1.	Tutkimuksessa käytettävät menetelmät	12
6.2.	Muuttujat ja niiden uudelleenkoodaus	13
7.	Analyysi	14
7.1.	Ristiintaulukointi	14
7.2.	Lineaarinen regressioanalyysi	16
8.	Johtopäätökset	19
	Lähteet.....	23

1. Johdanto

Sanna Marin, Wille Rydman, Riikka Purra, Mika Lintilä, Jussi Halla-aho, Antti Rinne, Matti Vanhanen, Anneli Jäätteenmäki, Harri Jaskari ja Ilkka Kanerva. Moni suomalainen poliitikko on joutunut uransa aikana osaksi jonkinlaista skandaalia eli tilannetta, jossa poliitikko saa osakseen negatiivista huomiota toimittuaan tavalla tai toisella kansalaisten odotusten vastaisesti. Skandaalit voivat koskettaa poliitikon yksityiselämää ja vapaa-aikaa tai ne voivat liittyä heidän tekoihinsa ja toimiinsa poliittikkoina. Viime vuosikymmenten aikana poliittisista skandaaleista on tullutkin myös Suomessa uusi normi (Pollack et. al. 2018, 29).

Poliittisten skandaalien tutkiminen on tärkeää, sillä niiden on tutkimuksissa todettu vaikuttavan kansalaisten poliittiseen luottamukseen lyhyellä aikavälillä (Dorethy ym. 2011; Maier 2011; Rose ja Wessels 2018). Poliittisella luottamuksella tarkoitetaan kansalaisten arviota siitä, miten hyvin poliittiset toimijat sekä poliittinen järjestelmä onnistuvat vastaamaan kansalaisten normatiivisiin odotuksiin (Miller 1974, 989), ja poliittista luottamusta voidaanakin pitää yhtenä toimivan edustuksellisen demokratian edellytyksistä. Koska useiden tutkimusten mukaan skandaalin vaikutus poliittiseen luottamukseen on negatiivinen eli heikentävä (ks. esim. Maier 2011), eivät poliittiset skandaalit pahimmassa tapauksessa murena ainoastaan kansalaisten luottamusta yksittäisiä poliitikkoja kohtaan, vaan voivat lopulta johtaa jopa poliittisen luottamuksen heikkenemiseen koko poliittista järjestelmää kohtaan (Strandberg 2019).

Tutkiessaan poliittisten skandaalien vaikutusta poliittiseen luottamukseen Kim Strandberg (2019) on luonut mallin, jossa skandaalin merkitys luottamukselle rakentuu kolmesta tekijästä: skandaalin tyypistä, skandaalin kohteena olevan poliitikon ominaisuuksista sekä skandaalia arvioivan kansalaisen piirteistä. Tässä kandidaatintutkielmassa keskitytään skandaalia arvioivan kansalaisen piirteisiin. Aiemmissa tutkimuksissa on todettu, että kansalaisten piirteistä esimerkiksi iällä (Bhatti ym. 2013, 421), sukupuolella (mt. s. 422) sekä poliittisella kiinnostuneisuudella (Bhatti ym. 2013, 421; Dorethy ym. 2011, 752) on merkitystä siihen, miten skandaali vaikuttaa kyseisen kansalaisen poliittiseen luottamukseen. Strandberg (2019) on listannut myös sosiaalisen luottamuksen yhdeksi luottamukseen vaikuttavaksi tekijäksi, mutta sen vaikutusta ei ole kuitenkaan empiirisesti tutkittu laajemmin. Tämän kandidaatintutkielman tarkoituksena onkin tutkia, miten sosiaalinen luottamus on yhteydessä yksilön arvioon poliitikon luotettavuudesta sen jälkeen, kun poliitikko on ollut osallisena skandaalissa.

Tutkimuskysymyksiä tässä kandidaatintutkielmassa on kaksi. Tutkimuksen päätavoitteena on tutkia, millainen on henkilön sosiaalisen luottamuksen välinen yhteys hänen luottamukseensa skandaalissa mukana ollutta poliitikkoa kohtaan. Yhteyden olemassaolon lisäksi tarkastellaan, onko skandaalin tyyppillä vaikutusta tähän yhteyteen. Tutkielman alussa käydään läpi aiempaa kirjallisuutta ja tutkimuksia liittyen sosiaaliseen luottamukseen, poliittiseen luottamukseen ja poliittisiin skandaaleihin. Tämän jälkeen sosiaalisen luottamuksen vaikutusta poliittikkoon kohdistuvaan luottamukseen tutkitaan kvantitatiivisin tutkimusmenetelmin. Aineistona tutkimuksessa hyödynnetään Thomas Karvin sekä Kim Strandbergin (2022) joulukuussa 2017 keräämän kyselykokeen aineistoa.

2. Tutkimukseen liittyvät käsitteet

2.1. Poliittinen tuki ja poliittinen luottamus

Poliittinen tuki voidaan määritellä ”kansalaisen arviona instituutioiden, poliitikkojen ja puolueiden toiminnasta suhteessa omiin normatiivisiin odotuksiin” (Kestilä-Kekkonen & Vento 2019, 23). Kun puhutaan tuesta, joka kohdistuu laajemmin poliittiseen järjestelmään – esimerkiksi järjestelmän periaatteisiin – puhutaan diffuusista eli yleistetystä tuesta ja puhuttaessa tiettyjen poliittisten toimijoiden, instituutioiden tai päätösten arvioinnista, puhutaan spesifistä eli erityisestä tuesta. (Easton 1975; Norris 2017).

Norris (1999) esitti teoksessaan ”Critical Citizens” janamuotoisen mallin poliittisen tuen käsitteestä, jossa diffuusi tuki on janan toisessa päässä ja spesifi tuki toisessa päässä. Norrisin määrittelemät poliittisen tuen viisi eri kohdetta on järjestetty tälle janalle: poliittinen yhteisö, regiimin periaatteet, regiimin toiminta, regiimin instituutiot sekä poliittiset toimijat. Näistä tuki poliittista yhteisöä kohtaan liittyy vahvimmin diffuusiin tukeen ja tuki poliittisia toimijoita kohtaan liittyy vahvimmin spesifiin tukeen. Muut kohteet sijoittuvat järjestyksessä näiden kahden välimaastoon. Myöhemmin Norris (2011, 24) päivitti malliaan kehämäiseen kuvioon. Tässä kuviossa poliittinen yhteisö on sijoitettu kaikista ulommaiseen kehään, ja muut tuen kohteet on järjestetty aina edellisen sisälle niin, että kuviossa siirrytään diffuusin tuen ulkokehältä kohti sisimmäistä kehää, jossa sijaitsee kaikkein spesifein tuen kohde (ibid.). Kehämallissa mainitut viisi tuen kohdetta ovat täsmälleen samassa järjestyksessä kuin alkuperäisessä janamuotoisessa mallissa, mutta uudessa mallissa ajatus diffuusin

tuen suojelevasta luonteesta korostuu. Uudessa mallissa sisimmät kohteet sisältyvät aina ulommaisten kehien sisälle, jolloin kaikkein ulommainen kohde eli poliittinen yhteisö suojaa kaikkia muita sisällään olevia tuen kohteita. Vanhassa janamallissa tuen kohteet vain lähinnä lomittuvat viereisen kohteen kanssa, jolloin tätä suojaavaa vaikutusta ei voi havaita mallista.

Poliittinen tuki ei ole suora vastine poliittiselle luottamukselle, vaan poliittinen luottamus (eng. trust) voidaan nähdä kaikkein spesifimpänä poliittisen tuen ilmauksena (Norris 2017, 20–30). Tom van der Meer (2017) on sanonut luottamuksen muodostuvan luottamuksen kohteen kompetenssista, hyväntahtoisuudesta, vastuuntuntoisuudesta sekä sen toiminnan ennustettavuudesta. Ihminen voi siis arvioida, onko luottamuksen kohde pätevä toimimaan hänen (kansalaisen) intressien mukaisesti, onko tämä hyväntahtoinen häntä kohtaan, onko hänen mahdollista valvoa kohteen sitoutumista tehtäviinsä ja onko kohteen käytöstä mahdollista ennustaa (mt.). Tässä korostuu poliittisen luottamuksen arvioiva luonne.

Tärkeää on erottaa poliittinen luottamus (eng. trust) sekä luottamususko (eng. confidence) toisistaan. Suomessa molemmat sanat viittaavat luottamukseen, mutta englanninkielisessä kirjallisuudessa sana ”trust” on vakiintunut tarkoittamaan toisiin ihmisiin tai muihin tahoihin kohdistuvaa luottamusta ja sana ”confidence” on vakiintunut tarkoittamaan epäilyä, joka koskee esimerkiksi luottamususkoa tai varmuutta (Norris 2011, 19; Kestilä-Kekkonen ja Vento 2019, 19). Kun poliittinen luottamus liittyy vahvasti spesifiin tukeen, liittyy luotettavuus taas diffuusin tuen käsitteeseen (Norris 2011, 19). Norris (idib.) onkin määritellyt luotettavuuden yleiseksi uskoksi siitä, että toimija suoriutuu tehokkaasti, ja poliittisen luottamuksen järkeen tai tunteeseen perustuvaksi uskoksi toisen osapuolen pätevyydestä ja hyväntahtoisuudesta.

Perinteisesti poliittista luottamusta koskeva tutkimus on jaettu kulttuurisia tai institutionaalisia tekijöitä painottaviin teorioihin. Kulttuuristen teorioiden mukaan poliittinen luottamus syntyy varhain lapsuudessa, ja luottamuksen kehitykseen vaikuttavat sekä sosiaalinen luottamus että poliittinen sosialisatio. Näin ollen luottamus pysyy kohtalaisen vakaana. Institutionaalisia tekijöitä painottava teoria korostaa yksilön luottamuksen heijastavan sitä, miten yhteiskunnan instituutiot suoriutuvat tehtävistään. Tällöin henkilön poliittisen luottamuksen taso vaihtelee yhteiskunnallisen tilanteen mukana. (Bäck ym. 2016).

Suomalaisten poliittiseen luottamukseen vaikuttavia tekijöitä on käsitelty esimerkiksi vuoden 2015 Eduskuntavaalitutkimuksessa. Sosiodemografiset tekijät vaikuttavat kansalaisten poliittiseen luottamukseen vain vähäisesti, kun taas kansalaisten kiinnittymisellä, sisäisellä kansalaispätevyydellä sekä henkilön poliittisen kiinnostuneisuuden tasolla on suurempi merkitys luottamuksen rakentumiseen. Myös sosiaalisen luottamuksen taso heijastuu poliittiseen luottamukseen. (Bäck ym. 2016).

Poliittisesta luottamuksesta ja skandaaleista puhuttaessa on hyvä tarkastella myös poliittisen epäluottamuksen käsitettä. Korvela ja Vento (2021, 16) kuvailevat artikkelissaan, että poliittisen epäluottamuksen voi ”mieltää jatkumoksi, joka laajimmillaan koskee hallintaideaa ja poliittista järjestelmää, suppeammassa muodossa instituutioita ja prosesseja ja suppeimmillaan toimijoita ja tekoja”. Tällä he viittaavat erotteluun diffuusin ja spesifin tuen välillä. Poliittista epäluottamusta on kuitenkin tutkittu huomattavasti poliittista luottamusta vähemmän, joten myös käsitteen osalta tutkimuksessa esiintyy joitain epämääräisyyksiä.

2.2. Sosiaalinen luottamus

Sosiaalinen luottamus voidaan määritellä henkilön luottamukseksi siihen, että muut ihmiset eivät tahallaan vahingoita heitä, vaan he pyrkivät ennemmin luotettavuuteen, reiluuteen sekä yrittävät auttaa tarpeen vaatiessa (Delhey & Newton 2005, 311). Sosiaalinen luottamus jakautuu yleistettyyn (engl. generalised) ja erityiseen (engl. particularised) luottamukseen (Uslaner 2002). Yleistetyllä luottamuksella tarkoitetaan ihmisiin yleensä kohdistuvaa luottamusta, kun taas erityinen luottamus kohdistuu entuudestaan tuntemiimme ihmisiin (Bäck 2019).¹ On kuitenkin hyvä huomata, että yleistetty ja erityinen luottamus saattavat vaikuttaa toisiinsa. Henkilöt, joiden erityinen luottamus on vahvaa, vaikuttaisivat joidenkin tutkimusten mukaan luottavan myös enemmän tuntemattomiin ihmisiin (Bäck 2019).

Se, mitä luottamus oikeasti on ja miten se muodostuu, ei kuitenkaan ole aivan yksiselitteistä. Osa tutkijoista katsoo luottamuksen perustuvan henkilön kokemukseräiseen arviointiin sekä järjelliseen ajatteluun (Hardin 2001), kun taas osa pitää sitä asenteena tai uskomuksena (Uslaner 2002).

¹ Tässä tutkielmassa termillä ”sosiaalinen luottamus” viitataan yleistettyyn sosiaaliseen luottamukseen.

Nannestad (2008, 414) onkin jakanut luottamuksen näiden perusteella kahteen eri ulottuvuuteen. Toisen mukaan luottamus on rationaalinen päätös ja toisen mukaan se perustuu normeihin. Edellisessä kappaleessa mainittu Delheyn ja Newtonin määritelmä pohjautuu vahvasti ajatukseen siitä, että luottamus perustuu rationaaliseen ajatteluun (Nannestad 2008, 415). Uslaner (2002) taas käsittelee luottamusta moralistisena piirteenä, joka on hänen mukaansa muodostunut sosialisatiion seurauksena, eikä perustu minkäänlaiseen järjelliseen tai kokemusperäiseen arviointiin.

Sosiaalista luottamusta on kutsuttu sekä yhteiskunnan ”voiteluaineeksi” (Arrow 1974) mutta toisaalta myös liimaksi (van Lange 2015). Tutkijat ovat yleisesti sitä mieltä, että sosiaalinen luottamus on suotuisa ominaisuus niin yksilön kuin yhteiskunnankin kannalta (Bäck 2019). Vaikka demokratia ei tuota sosiaalista luottamusta, Uslanerin (2002, 226) mukaan se mahdollistaa luottamuksen. Sosiaalinen luottamus on yleensä korkeampaa demokraattisissa maissa (mt. s. 225), mutta toki poikkeuksiakin löytyy. Natalia Letkin (2018) tutkimuksen mukaan esimerkiksi joissain Latinalaisen Amerikan maissa sosiaalinen luottamus oli korkeampaa kuin monissa vakiintuneissa demokratioissa. Tutkimusten mukaan demokratian lisäksi myös korkeampi koulutus- ja tulotaso sekä hyvä terveys vaikuttavat vahvistavasti yksilön sosiaaliseen luottamukseen (Newton 2001).

Sosiaalista luottamusta on usein mitattu kysymyksellä: ”Voiko mielestäsi useimpiin ihmisiin luottaa, vai onko niin, ettei ihmisten suhteen voi olla liian varovainen?” (Herne 2019). Kysymys on monitulkintainen, joka heikentää mittarin validiteettia eli oikeellisuutta. Vastaajan oman tulkinnan varaan jää esimerkiksi se, ketä hän ajattelee arvioidessaan ”useimpia ihmisiä”. Koska kysymyksellä on pitkä käyttöhistoria, ei sitä ole muutettu (Herne 2019). Kysymyksen muuttaminen katkaisisi aikasarjan, ja vaikeuttaisi näin ollen vastausten ajallista vertailua.

2.3. Poliittiset skandaalit

Poliittiselle skandaalille on olemassa useita erilaisia määritelmiä. Lähtökohtaisesti poliittinen skandaali on jotain ihmisten odotusten vastaista käytöstä, johon yleisö reagoi negatiivisesti. John B. Thompson (2000, 17–23) onkin määritellyt poliittisen skandaalin viiden sille tyypillisen piirteen mukaan:

1. Skandaalissa rikotaan moraalisia normeja tai koodeja.

2. Skandaaliin liittyy salaisuus, jota siihen liittyvät osapuolet yrittävät peitellä, mutta joka paljastuu yleisölle.
3. Yleisö ei hyväksy tapahtumaa tai tekoa, ja on kiinnostunut siitä.
4. Tapaukseen liittymättömät henkilöt paheksuvat tapausta julkisesti.
5. Tapaus ja sen tuomio voivat vaurioittaa vastuussa olevan henkilön mainetta.

Skandaalit on kuitenkin hyvä erottaa huhuista ja juoruista, jotka Thompsonin (2000, 25–27) mukaan saattavat olla epätosia ja yksityisiä. Allern kollegoineen (2012, 31) korostaa, että vähäisempi kohu muuttuu skandaaliksi, kun sitä on käsitelty vähintään viiden päivän ajan kahdessa tai useammassa maanlaajuisessa tiedotusvälineessä. Siihen, kuinka näkyvä poliittisesta skandaalista tulee, ja kuinka vakavana sitä pidetään, liittyy monta tekijää. Näitä ovat esimerkiksi poliitikon virassaoloaika sekä poliittinen kokemus, sillä kansalaisilla on yleensä odotuksia tunnetumpia poliitikkoja kohtaan (Strandberg 2019). Lisäksi yritys peitellä tapahtunutta tekee skandaalista usein paljon vakavamman (Bhatti ym. 2013). Näin ollen kriisiviestintä sekä poliitikon omat kommentit esimerkiksi mediassa voivat nousta ratkaisevaan rooliin. Poliittisella skandaalilla voi olla myös vakavampia vaikutuksia naisille, mikä voi johtua esimerkiksi yhteiskunnan stereotyyppiästä liittyen naisten korkeampaan moraaliiin (Strandberg 2019).

Tutkimuksen mukaan poliitikkoja rankaistaan vahvemmin, mikäli kyseinen skandaali nähdään tekopyhänä käytöksenä, kun teko suhteutetaan poliitikon edustaman ideologiaan (Bhatti ym. 2013). Bhattin ja kollegoiden (2013) tekemän kokeellisen tutkimuksen perusteella tämä niin sanottu tekopyhyys vaikutti erityisesti lyhyen aikavälin luottamukseen. Suomen kontekstissa edellinen voisi esimerkiksi tarkoittaa, että talousrikoksen tehnyt kokoomuksen poliitikko saisi enemmän negatiivista huomiota osakseen verrattuna vastaavaan talousrikokseen syyllistyneeseen sosiaalidemokraattien poliitikkoon, tai että aviorikoksen tehnyt kristillisdemokraattien kansanedustajan luottamus heikentyisi enemmän kuin aviorikoksen tehnyt vihreiden kansanedustajan. Samassa tutkimuksessa Bhatti kollegoineen (2013) havaitsi ilmiön toimivan myös käänteisesti. Esimerkiksi mikäli Suomen tapauksessa vasemmistoliiton kansanedustaja harjoittaisi kansalaistottelemattomuutta, poliittinen luottamus kärsisi vähemmän, sillä toimintaa ei välttämättä nähtäisi yllättävänä kyseisen puolueen edustajalle.

Skandaalissa mukana olevan poliitikon piirteiden lisäksi skandaalia arvioivan kansalaisen ominaisuudet vaikuttavat siihen, kuinka vahvasti hän skandaaliin reagoi. Tutkimuksen mukaan

vanhemmat ihmiset reagoivat negatiivisemmin skandaaleihin, jotka liittyvät vahvemmin poliitikon työhön (politiikassa), kun taas nuoremmat reagoivat vahvemmin poliitikon yksityiselämää koskeviin skandaaleihin (Bhatti ym. 2013). Funkin tutkimuksessa (1996, 18) on myös havaittu, että politiikasta enemmän tietävät kansalaiset erottelevat skandaalityypit ja niiden kohteina olevien poliitikkojen ominaisuudet taitavammin kuin poliittisesti tietämättömämmät kansalaiset.

Thompson (2000, 120–123) on luokitellut poliittiset skandaalit kolmeen eri kategoriaan: seksiskandaaleihin, talousskandaaleihin sekä valtaskandaaleihin. Thompsonin luokittelu ei kuitenkaan ole aivan aukoton, sillä jotkin poliitikkojen yksityiselämään – kuten päihteisiin tai epäasialliseen käytökseen – liittyvät skandaalit eivät sovi kategorioista mihinkään. Rose ja Wessels (2018) taas luokittelevat skandaalit poliittisten, laillisten tai sosiaalisten standardien vastaisiin skandaaleihin. Dorethy ja kollegat (2011) toteavat poliittisten skandaalien olevan pääosin joko taloudellisia tai moraalisia. Tätä kaksikategorista luokittelua käytetään myös tässä tutkielmassa. Esimerkkinä taloudellisesta skandaalista onkin tässä tutkimuksessa käsitelty veropetos ja moraalisesta skandaalista tutkimuksessa käsitelty aviorikos.

3. Poliittisen ja sosiaalisen luottamuksen välinen yhteys

Kun mietitään, miksi toiset ihmiset luottavat poliitikkoihin ja poliittisiin instituutioihin enemmän kuin toiset, yksi selittävä tekijä on yksilön luontainen taipumus luottaa toisiin ihmisiin (Bäck ym. 2016). Joidenkin tutkimusten mukaan korkeampi sosiaalinen luottamus vaikuttaa positiivisesti myös yksilön poliittiseen luottamukseen (mt.). Tämä tarkoittaa sitä, että luonnostaan muihin luottavat henkilöt luottavat todennäköisemmin vallassa oleviin poliitikkoihin ja instituutioihin. Kumlin ja Rothstein (2005) ovat esittäneet, että poliittinen järjestelmä ja sen toimijat toimivat luottamuksen malleina, ja näin ollen joko vahvistavat tai heikentävän yksilön poliittista. Tämän teorian mukaan ihmisen luottamus ympärillä oleviin ihmisiin laskee, mikäli poliittinen järjestelmä näyttäytyy epäluotettavana ja esimerkiksi korruptoituneena.

Poliittisen ja sosiaalisen luottamuksen välinen kausaalinen suunta eli niiden syy–vaikutussuhteen suunta (kumpi aiheuttaa kumman) onkin siis jäänyt vahvistamatta. Rothstein ja Uslaner (2005) ovat esittäneet teorian ”epätasa-arvon loukusta”, jossa korkean luottamuksen maat pysyvät sellaisina, ja matalan luottamuksen maat eivät pääse pois epäluottamuksen noidankehästä. Tällainen loukku on

hyvä esimerkki siitä, että poliittisen ja sosiaalisen luottamuksen välillä ei välttämättä olekaan kausaalista vaikutusta suuntaan tai toiseen, vaan molemmat vaikuttavat toisiinsa ja ristiin.

Vaikka sosiaalisessa ja poliittisessä luottamuksessa on paljon samaa, löytyy niistä myös huomattavia eroja. Eroavaisuudesta hyvä esimerkki on luottamuksen rakentuminen; kun sosiaalinen luottamus perustuu pääosin henkilön suoraan omakohtaiseen arvioon ihmisten luotettavuudesta, rakentuu henkilön poliittinen luottamus yleensä välillisesti (Bäck 2019). Sosiaalinen luottamus on myös usein vakaampaa kuin poliittinen luottamus, joka saattaa lyhyellä aikavälillä vaihdella tilanteen mukaan (Uslaner 2018, 18).

4. Poliittisten skandaalien vaikutus poliittiseen ja sosiaaliseen luottamukseen

Skandaalien vaikutuksesta poliittiseen luottamukseen on kaksi eri teoriaa: dysfunktionaalinen teoria, jonka mukaan skandaaleilla on epäedullinen vaikutus poliittiseen järjestelmään, ja funktionaalinen teoria, jonka mukaan poliittisilla skandaaleilla voi olla myös positiivisia vaikutuksia. Funktionaalisen teorian mukaan skandaali vaikuttaa negatiivisesti skandaalin kohteena olevaan poliitikkoon, mutta toisaalta sillä on positiivisia vaikutuksia poliittista eliittiä, puolueita sekä poliittista järjestelmää kohtaan. Ilmiötä on perusteltu sillä, että skandaalit saavat yleensä paljon huomiota ja sen kohdetta tai kohteita tuomitaan avoimesti heidän tekemiensä vääryyksien vuoksi. Näin ollen kansalaiset saavat kuvan toimivasta poliittisesta järjestelmästä, joka nostaa esiin vääryyksiä. Dysfunktionaalisen teorian mukaan poliittinen skandaali ei rappeuta luottamusta ainoastaan skandaalin kohteena olevaa poliitikkoa kohtaan, vaan koko poliittiseen eliittiin, poliittisiin puolueisiin ja demokratiaan kohdistuva luottamus heikkenee skandaalin seurauksena. Näistä kahdesta teoriasta dysfunktionaalinen teoria on saanut perinteisesti enemmän kannatusta. (Maier 2011.)

Oletettavasti spesifin eli erityisen tuen muutokset aiheuttavat ainoastaan lyhytaikaista ”aaltomaista” heilahtelua poliittiseen luottamukseen, ja näillä muutoksilla on lopulta vähäinen merkitys poliittisen järjestelmän toiminnan kannalta (Norris 2011, 22). Suurempi vaikutus järjestelmään olisi siis diffuusien tuen puutteella, joka johtaisi pitkällä aikavälillä luottamuksen pidempiaikaiseen laskuun (ibid.). Skandaaleita tutkiessa onkin oleellista tarkastella, vaikuttavatko skandaalit ainoastaan spesifiin eli erityiseen tukeen, vai onko niillä vaikutusta myös yleistettyyn tukeen. Vaikka pohjimmiltaan kansalaisten reaktiot skandaaleihin tapahtuvat spesifillä tasolla (Strandberg 2019), tutkimukset osoittavat, että skandaaleilla voi olla myös pidemmän aikavälin vaikutuksia (ks. esim.

Dalton 2017). Kim Strandberg (2019) on verrannut skandaalien vaikutusta lyhyen ja pitkän aikavälin luottamukselle sängyllä pomppivaksi lapseksi: aluksi pomppiminen vaikuttaa vain sängyn päällä oleviin peittoon ja tyyneihin, mutta pomppimisen jatkuminen johtaa lopulta patjan hajoamiseen.

Strandbergin (2019) teoreettisen mallin mukaan skandaalin kokonaisvaikutus lyhyen aikavälin poliittiseen luottamukseen on skandaalin tyypin, osallisena olevan poliitikon erityispiirteiden sekä politiikkaa tarkkailevan kansalaisen erityispiirteiden summa. Poliitikon erityispiirteistä on mainittu hänen puoluekantansa, ideologinen epäyhdenmukaisuus, virassaolo, sukupuoli sekä poliittinen kokemus. Tutkimusten mukaan kaikilla näillä tekijöillä on havaittu olevan vaikutusta skandaalin vakavuuteen (Bhatti ym. 2013). Poliitiikkaa tarkkailevan kansalaisen erityispiirteitä voivat olla poliittiset tekijät kuten poliittinen tietämys ja kiinnostus, asennetekijät, kuten yleinen sosiaalinen luottamus ja aiheen henkilökohtainen tärkeys, sekä demografiset tekijät, kuten ikä ja sukupuoli. Yksittäiset skandaalit vaikuttavat siis luottamukseen lyhyellä aikavälillä, ja näiden mikrovaikutusten summa kertoo sen, miten skandaalit lopulta vaikuttavat myös pitkän aikavälin luottamukseen. (Strandberg 2019).

5. Aineisto ja hypoteesit

5.1. Kyselytutkimuksen aineisto

Tutkimuksen aineistona toimii Thomas Karvin sekä Kim Strandbergin joulukuussa 2017 keräämä kyselytutkimus². Aineistoa on hyödynnetty aiemmin Karvin sekä Strandbergin artikkelissa ”Lowered Expectations and Shifting Standards? – Two Survey Experiments Exploring Neo-Populist Political Scandals and the Perceived Trustworthiness of Politicians” (2022), ja se sisältää 1000 vastausta. Vastaajat poimittiin kaupallisesta nettipaneelistä (Bilendi Oy) ja he täyttivät kyselyn internetissä. Tutkimus toteutettiin kyselykokeena hyödyntäen vinjettimenetelmää, jossa vastaajat altistetaan kuvitteelliselle tilanteelle.

² Viides kappale perustuu Thomas Karvin ja Kim Strandbergin artikkeliin ”Lowered Expectations and Shifting Standards? – Two Survey Experiments Exploring Neo-Populist Political Scandals and the Perceived Trustworthiness of Politicians” (2022) ja heidän keräämäänsä dataan, mikäli muuta lähdeviitettä ei ole annettu.

Kyselyeksperimentin alussa vastaajilta kysyttiin heidän taustatietojaan, puoluekantaansa sekä luottamusta eri tahoihin, kuten poliitikkoihin, oikeuslaitokseen ja Suomen hallitukseen. Alkuosan kysymysten jälkeen heille esitettiin yksi tutkimusta varten luoduista kuvitteellisista skandaalitapauksista eli vinjeteistä, jonka jälkeen luottamusta mitattiin uudelleen. Tutkimuksessa ei käytetty varsinaista vertailuryhmää (jossa vastaajille esitetty vinjetti ei olisi sisältänyt skandaalia lainkaan), vaan vastauksia vinjetin jälkeen verrattiin kyselyn alussa saatuihin luottamusta koskeviin vastauksiin.

Tutkimuksessa käytetyt vinjetit oli rakennettu 3 (skandaalityyppi) x 3 (puoluesidonnaisuus) mallilla. Skandaalityyppejä oli siis kolme erilaista: taloudellinen (veropetos), moraalinen (salasuhde) sekä neopopulistinen (siteet uusnatsijärjestöön). Lisäksi puoluesidonnaisuus vaihteli sen välillä, kerrottiinko skandaalissa osallisen poliitikon olleen kokoomuksen kansanedustaja, perussuomalaisten kansanedustaja vai eikö hänen puoluettaan mainittu skandaalin yhteydessä lainkaan. Näin ollen erilaisia vinjettejä oli siis kokonaisuudessaan yhdeksän erilaista, joista vastaaja altistettiin yhdelle satunnaisesti. Kun vastaajille oli esitetty kuvitteellinen skandaalitilanne, heiltä kysyttiin, kuinka luotettavana he pitävät kyseistä poliitikkoa asteikolla 0–10. Asteikossa 0 tarkoittaa ettei vastaaja luota poliitikkoon ollenkaan ja 10 tarkoittaa, että vastaaja luottaa poliitikkoon täysin.

Vinjeteissä käytetty poliitikko Tuomas Virtanen oli täysin fiktiivinen henkilö, jotta vastaajien ennakkoluulot tai tiedot kyseisestä poliitikosta eivät vaikuttaisi heidän vastauksiinsa. Tuloksia analysoitaessa on kuitenkin hyvä huomioida, että Karvin sekä Strandbergin ensimmäisessä kyselyssä – jota tässä kandidaatintutkielmassa hyödynnetään – vinjeteissä mainittu poliitikko oli oletetulta sukupuoleltaan mies. Eri vinjetit jakautuivat suhteellisen tasaisesti vastaajien kesken niin, että jokaiselle eri vinjettityypille altistettiin 109–112 vastaajaa. Kyselytutkimuksella saatu otos ei kuitenkaan ole täysin edustava Suomen väestöön suhteutettuna, jonka vuoksi aineisto on painotettu suhteessa vastaajan sukupuoleen, ikään ja koulutustasoon.

Vaikka alkuperäisessä kyselytutkimuksessa käytettiin yhdeksää eri vinjettiä, valikoitui tähän kandidaatintutkielmaan niistä vain kaksi. Tässä tutkimuksessa hyödynnetään skandaalityypeistä ainoastaan veropetosta sekä salasuhdetta, jotka ovat hyviä esimerkkejä perinteisistä taloudellisista ja moraalisisista skandaaleista. Alkuperäisessä tutkimuksessa mukana oli myös neopopulistinen skandaali, mikä on jätetty tästä tutkimuksesta kokonaan pois. Vaikka neopopulistiset skandaalit yleistyvät myös Suomessa (Karv ja Strandberg 2022), ovat ne suhteellisen uusi ilmiö, eikä niitä sen

vuoksi ole otettu huomioon perinteisissä skandaaleita käsittelevissä tutkimuksissa (Thompson 2000). Lisäksi tutkimukseen valikoituivat vain vinjetit, joissa kansanedustajan puoluekanta ei mainittu lainkaan, jotta vastaajien puoluesidonnaisuudet eivät vaikuttaisi tuloksiin.

Karv ja Strandberg tutkivat, vaikuttavatko neopopulistiset skandaalit kansalaisten luottamukseen yksittäisiä poliitikkoja kohtaan, ja onko tämä vaikutus riippuvainen poliitikon puoluesidonnaisuudesta. Karv ja Strandberg vertasivat neopopulistisen skandaalin vaikutusta taloudellisen ja moraalisen skandaalin vaikutuksiin. Heidän tutkimuksensa osoittaa, että neopopulistisilla skandaaleilla on selkeä negatiivinen vaikutus luottamukseen kyseistä poliitikkoa kohtaan. Sekä vastaajan, että skandaalissa osallisena olevan poliitikon puoluekannat vaikuttavat vastaajan luottamukseen kyseistä poliitikkoa kohtaan. Populistisen puolueen kannattajat eivät koe, että populistipuoluetta edustavan poliitikon osallistuminen skandaaliin heikentäisi heidän luottamustaan kyseistä poliitikkoa kohtaan. Tämä vaikutus ei kuitenkaan pätenyt, kun kyse oli “perinteisemmän puolueen” (tässä tapauksessa kokoomuksen) kannattajasta ja saman puolueen poliitikosta. Populistipuolueiden kannattajat eivät myöskään näe skandaaleiden yleisesti heikentävän heidän luottamustaan poliitikkoihin huolimatta siitä, mitä tyyppiä skandaali on tai mitä puoluetta skandaalissa osallisena oleva poliitikko edustaa.

5.2. Tutkimuksen hypoteesit

Tämän tutkielman ensimmäinen hypoteesi on, että *henkilön sosiaalinen luottamus vaikuttaa yksilön luottamukseen skandaalissa mukana ollutta poliitikkoa kohtaan skandaalitapauksesta riippumatta (H1)*. Hypoteesi perustuu aiempaan tutkimukseen ja kirjallisuuteen siitä, miten sosiaalinen luottamus muodostuu, ja millainen vaikutus sosiaalisella luottamuksella on poliittiseen luottamukseen. Aiempien tutkimusten mukaan korkeampi sosiaalinen luottamus vaikuttaa positiivisesti yksilön poliittiseen luottamukseen (Bäck ym. 2016), jolloin sosiaalinen luottamus selittäisi siis merkitsevällä tasolla sitä, miten paljon yksilö luottaa Virtaseen skandaalin jälkeen. Mikäli sosiaalisen luottamuksen nähdään perustuvan normeihin ja henkilön yleiseen käsitykseen ihmisluonteesta (Uslaner 2002, 17), ei yksittäisen skandaalin pitäisi myöskään horjuttaa yksilön luottamustaan skandaalissa mukana ollutta henkilöä kohtaan.

Mikäli sosiaalinen luottamus nähdään rationaalisena ajatteluna (Delhey & Newton 2005), voi tilanne olla mutkikkaampi. Tutkimuksen toinen hypoteesi on, että *skandaalin tyyppillä on vaikutusta siihen,*

miten vahva yhteys vastaajan sosiaalisella luottamuksen ja skandaalissa mukana olleeseen poliitikkoon kohdistuvaan luottamuksen välillä on (H2). Tämä hypoteesi perustuu olettamukseen siitä, että vastaaja arvioi luottamustaan Virtaseen poliitikkona. Aviorikos – jota tässä tutkimuksessa käytetään esimerkkinä moraalista skandaalista – liittyy poliitikon yksityiselämään, ja vaikka se saattaakin kertoa jotain Virtasen luotettavuudesta yksityishenkilönä, ei se suoraan kerro Virtasen kyvystä hoitaa tehtäviään poliitikkona.

Tätä olettamusta tukevat myös aiemmat tutkimukset, joiden mukaan ihmiset eivät välttämättä reagoi voimakkaasti moraalisiin skandaaleihin, sillä he eivät välttämättä yhdistä moraalista ulottuvuutta poliittiseen ammattiin (Strandberg 2019, 52). Näin ollen rationaalisesti luottamusta arvioiva henkilö antaisi enemmän painoarvoa taloudelliselle skandaalille. Vaikka tutkimuksessa käytetty taloudellinen skandaali ei suoranaisesti liity Virtasen toimiin poliitikkona, on verojen maksamatta jättäminen rikos. Tämän perusteella voidaan olettaa, että sosiaalinen luottamus vaikuttaa luottamukseen Virtasta kohtaan vahvemmin juuri taloudellisen skandaalin jälkeen.

6. Menetelmät ja muuttujat

6.1. Tutkimuksessa käytettävät menetelmät

Tässä tutkielmassa hyödynnetään kvantitatiivisista eli määrällisistä menetelmistä sekä ristiintaulukointia että lineaarista regressioanalyysiä. Ristiintaulukoinnilla tarkastellaan kahden kategorisen muuttujan välistä yhteyttä. Taulukossa esitetään muuttujien yhteisjakauma, jolloin voidaan tutkia, kuinka monta ensimmäisen muuttujan kuhunkin luokkaan kuuluvaa havaintoa kuuluu toisen muuttujan kuhunkin luokkaan (Nummenmaa 2009, 300). Ristiintaulukoinnilla tutkitaan vastaajien sosiaalisen luottamuksen sekä poliitikkoon skandaalin jälkeen kohdistuvan luottamuksen yhteyttä. Ristiintaulukot skandaalien vaikutuksista tehdään molemmille skandaalityypille – taloudellinen ja moraalinen – erikseen.

Lineaarinen regressioanalyysi taas tarkastelee muuttujien välistä lineaarista yhteyttä. Kun esimerkiksi korrelaatiokerroin kuvaa vain muuttujien välisen yhteyden voimakkuutta, pystytään regressioanalyysillä mittaamaan myös yhteyden suuntaa (Nummenmaa 2009, 309). Regressioanalyysillä pyritään selvittämään, mitkä tekijät vaikuttavat henkilön luottamukseen poliitikkoa kohtaan skandaalin jälkeen. Regressioanalyysissä voidaan ottaa huomioon useampia

selitettävään muuttajaan vaikuttavia tekijöitä, jonka vuoksi se sopii tähän tutkimukseen. Tutkimuksen regressioanalyysissä muodostetaan kolme mallia, jotta huomioon voidaan ottaa sosiaalisen luottamuksen lisäksi muitakin Virtaseen kohdistuvaan luottamukseen oletettavasti vaikuttavia taustamuuttujia. Näiksi muuttujiksi on valittu vastaajan sukupuoli, ikä, koulutusaste sekä poliittinen luottamus.

Poliittisen luottamuksen ja sosiaalisen luottamuksen korreloidessa vahvasti keskenään molempien yhdistäminen samaan malliin aiheuttaisi multikollineaarisuusongelman, jonka vuoksi ne sijoitetaan eri malleihin. Multikollineaarisuusongelmalla tarkoitetaan tilannetta, jossa lineaarisessa regressiomallissa käytettävät selittävät muuttujat ovat liian voimakkaassa yhteydessä toisiinsa (Nummenmaa 2009, 316). Tällöin toinen muuttujista voi kuluttaa pois molempien selittämisen vaihtelun, minkä seurauksena toinen muuttujista saattaa menettää virheellisesti selitysvoimansa (ibid.).

6.2. Muuttujat ja niiden uudelleenkoodaus

Tämän tutkimuksen selittävät muuttujat ovat vinjettimuuttujat ”Kuvittele, että media on paljastanut kansanedustaja Tuomas Virtasen jättäneen maksamatta veroja noin 10 000 euron edestä viimeisten kymmenen vuoden aikana” sekä ”Kuvittele, että media on paljastanut kansanedustaja Tuomas Virtasella, joka on naimisissa, olleen monivuotinen salasuhte nuoren eduskunta-avustajansa kanssa”.

Vastaajien tuli kyselyssä arvioida, miten paljon he luottavat Tuomas Virtaseen asteikolla 0–10 sen jälkeen, kun heille oli esitetty yksi kuvitteellisista skandaalitapauksista eli vinjeteistä. Ristiintaulukointia varten vastaukset on uudelleenkoodattu kolmeen eri luokkaan, jotta niiden käsittely ja tulkitseminen on helpompaa. Näin ollen arvot 0–3 saivat tässä kolmiportaisessa asteikossa arvon 1 (matala), arvot 4–6 arvon 2 (keskimääräinen) ja arvot 7–10 arvon 3 (korkea). Samoihin luokkiin uudelleen koodattiin sosiaalista luottamusta käsittelevä muuttuja ”Voiko mielestäsi ihmisiin luottaa, vai onko niin, että ihmisten suhteen ei voi olla liian varovainen?”, jonka alkuperäinen asteikko sai arvot 0–10 (0=Ihmisten kanssa ei voi olla liian varovainen ja 10=Useimpiin ihmisiin voi luottaa).

Myös lineaarisista regressioanalyysiä varten jouduttiin tekemään uudelleenkoodauksia. Mikäli regressiomalliin halutaan lisätä laatueroasteikolla mitattuja muuttujia, joudutaan jokaisesta luokasta

tehdä oma muuttujansa eli muuttuja dummykoodataan (Nummenmaa 2009, 326). Yksi näistä muuttujista jätetään pois selittäjien joukosta, ja sitä käytetään referenssiluokkana (ibid.). Näin ollen ensimmäisenä sukupuolimuuttujasta luotiin dummymuuttuja, jossa mies sai arvon 1 ja nainen 0. Referenssiluokaksi tässä tapauksessa valikoituivat naiset.

Karv ja Strandberg olivat luoneet valmiiksi vastaajien ikämuuttujasta uuden kuusiluokkaisen muuttujan, jossa ikävuodet 18–24 saivat arvon 1, vuodet 25–34 arvon 2, vuodet 35–44 arvon 3, vuodet 45–54 arvon 4, vuodet 55–64 arvon 5 ja vuodet 65–75 arvon 5. Myös ikäluokista koodattiin dummymuuttujat. Referenssiluokaksi eli vertausluokaksi valittiin ikäluokka 65–75.

Ennen kuin koulutusasteesta luotiin dummymuuttuja, koodattiin se uudelleen viisiluokkaiseksi. Alkuperäisessä kyselyssä kysyttiin vastaajan suorittamaa korkeinta kouluastetta tai tutkintoa, ja vastausvaihtoehtoja oli yhdeksän. Uudessa koulutusastemuuttujassa arvot 1 (peruskoululuokat 1–6, kansakoulu) ja 2 (peruskoululuokat 7–9, keskikoulu) saivat nyt arvon 1 (peruskoulu), arvot 3 (lyhyt ammatillinen koulutus) ja 4 (opistotason ammatillinen tutkinto) saivat arvon 2 (ammatillinen koulutus), arvo 5 (ylioppilastutkinto) sai arvon 3 (lukio), arvo 6 (ammattikorkeakoulututkinto tai vastaava) sai arvon 4 (AMK) ja lopulta arvot 7 (yliopistotutkinto) ja 8 (tieteellinen jatkotutkinto) saivat arvon 5 (yliopisto). Lisäksi alkuperäisessä muuttujassa oli vastausvaihtoehto 9 (en osaa sanoa), mutta vaihtoehto ei saanut yhtäkään vastausta, jonka vuoksi se jätettiin pois. Lopulta uudelleenkoodatusta viisiluokkaisesta koulutusaste-muuttujasta luotiin dummymuuttujat. Koulutusasteista referenssiluokaksi valikoitui peruskoulu.

Viimeisenä regressioanalyysiä varten luotiin summamuuttuja ”poliittinen luottamus”, joka luotiin yhdistämällä vastaajan luottamus puolueisiin (Poliittiset puolueet - Missä määrin luotat tai et luota seuraaviin tahoihin?), eduskuntaan (Eduskunta - Missä määrin luotat tai et luota seuraaviin tahoihin?) sekä poliitikkoihin (Poliitikot - Missä määrin luotat tai et luota seuraaviin tahoihin?). Koska luottamusta kaikkiin näistä tahoista oli mitattu asteikolla 0–10 (0 = En luota ollenkaan ja 10 = Luotan täysin), ei vastauksia jaoteltu uusiin luokkiin.

7. Analyysi

7.1. Ristiintaulukointi

Ensimmäisessä taulukossa on ristiintaulukoitu henkilön sosiaalinen luottamus sekä hänen luottamuksensa Tuomas Virtaseen sen jälkeen, kun tämä on ollut osallisena taloudellisessa skandaalissa. Lähes kaikki vastaajat (96 %), joilla on matala sosiaalinen luottamus, luottavat Virtaseen skandaalin jälkeen vain vähäisesti. Keskimääräisen luottamuksen omaavista henkilöistä jopa 90 prosenttia vastaa luottamuksen Virtaseen olevan matalaa, ja loput 10 prosenttia kertoo luottavansa Virtaseen keskimääräisellä tasolla.

*Taulukko 1. Vastaajan luottamus politiikkoon **taloudellisen skandaalin** jälkeen suhteessa hänen sosiaalisen luottamuksen tasoonsa, riviprocentit (n).^a*

Luottamus skandaalin jälkeen:	Matala	Keskim.	Korkea	Kaikki
Matala sosiaalinen luottamus	96 (27)	4 (1)	0 (0)	100 (28)
Keskimääräinen sos. luottamus	90 (18)	10 (2)	0 (0)	100 (20)
Korkea sos. luottamus	64 (39)	28 (17)	8 (5)	100 (61)
YHT.	77 (84)	18 (20)	5 (5)	100 (109)

^a *Tarkat kysymysmuodot ja vastausvaihtoehdot on esitetty kappaleessa 6.2. Kiiin neliötestin p-arvo = 0.007 (tilastollisesti merkitsevä alle 1 % riskitasolla)*

Suurimmalla osalla kysymykseen vastanneista henkilöistä on korkea sosiaalinen luottamus. Huomionarvoista on, että heistä vain 8 prosenttia (yhteensä viisi vastaajaa) luottaa Virtaseen korkealla tasolla. Kukaan matalan tai keskimääräisen sosiaalisen luottamuksen omaavista henkilöistä ei vastannut luottamuksensa Virtasta kohtaan olevan korkeaa skandaalin jälkeen. Taulukosta on siis selkeästi havaittavissa, että matalan ja keskimääräisen sosiaalisen luottamuksen omaavat henkilöt luottavat lähes poikkeuksetta Virtaseen vain vähäisesti skandaalin jälkeen, kun taas korkean sosiaalisen luottamuksen omaavat henkilöt jakautuivat (suhteessa Virtaseen kohdistuvan luottamuksen määrään) tasaisemmin näihin kolmeen luokkaan. Aineiston perusteella vastaajan korkea sosiaalinen luottamus vaikuttaa siis positiivisesti siihen, miten hän luottaa politiikkoon taloudellisen skandaalin jälkeen.

Toisessa taulukossa Tuomas Virtanen on ollut osallisena moraalisisessa skandaalissa. Myös tähän vinjettiin vastanneista yli puolella on korkea sosiaalinen luottamus. Suurempi ero nähdään siinä, miten vastaajat ovat arvioineet luottavansa Virtaseen skandaalin jälkeen. Enää 60 prosenttia matalan sosiaalisen luottamuksen omaavista henkilöistä kertoo luottavansa Virtaseen vain vähäisesti skandaalin jälkeen. Lisäksi yksi vastaajista (4%), jonka sosiaalinen luottamus on matala, kertoi

luottavansa Virtaseen korkealla tasolla. Myös keskimääräisen sosiaalisen luottamuksen omaavista vastaajista jopa 19 prosenttia luotti Virtaseen skandaalin jälkeen korkealla tasolla. Ero on huomattava edelliseen vinjettiin verrattuna, jonka jälkeen kukaan matalan tai keskimääräisen sosiaalisen luottamuksen omaavista vastaajista ei kertonut luottavansa Virtaseen korkealla tasolla.

*Taulukko 2. Vastaajan luottamus poliitikkoon **moraalisen skandaalin** jälkeen suhteessa hänen sosiaalisen luottamuksen tasoonsa, riviprosentit (n).^a*

Luottamus skandaalin jälkeen:	Matala	Keskim.	Korkea	Kaikki
Matala sosiaalinen luottamus	60 (15)	36 (9)	4 (1)	100 (25)
Keskimääräinen sos. luottamus	46 (12)	35 (9)	19 (5)	100 (26)
Korkea sos. luottamus	39 (22)	36 (20)	25 (14)	100 (56)
YHT.	46 (49)	36 (38)	19 (20)	101 (107)

^a *Tarkat kysymysmuodot ja vastausvaihtoehdot on esitetty kappaleessa 6.2. Kiiin neliötestin p-arvo = 0.222.*

Jos taloudellisen skandaalin kohdalla arvio luottamuksesta Virtasta kohtaan jakautui suhteellisen tasaisesti ainoastaan korkean sosiaalisen luottamuksen kategoriassa, on tilanne moraalisen skandaalin kohdalla tasaisempi. Jokaisessa kategoriassa oli keskimääräisesti Virtaseen luottavia vastaajia suunnilleen saman verran (prosentuaalisesti), ja korkeasti Virtaseen luottavia vastaajia löytyi jokaisesta kategoriasta. Vastauksista on nähtävissä sama positiivinen vaikutus, jonka mukaan korkeamman sosiaalisen luottamuksen omaavat henkilöt ovat taipuvaisia luottamaan Virtaseen enemmän skandaalin jälkeen kuin matalamman sosiaalisen luottamuksen omaavat.

7.2. Lineaarinen regressioanalyysi

Taulukossa 3 esitetään tekijöitä, jotka selittävät henkilön luottamusta poliitikkoon sen jälkeen, kun hän on ollut osallisena poliittisessa skandaalissa. Ensimmäisessä mallissa on kontrolloitu sosiodemografiset muuttujat sukupuoli, ikä sekä koulutus. Näistä tilastollisesti merkitseviksi tekijöiksi nousevat sukupuoli ja koulutus (sekä ammatillinen että yliopisto). Ensimmäisen mallin mukaan miehet luottavat Virtaseen matalammalla tasolla kuin naiset, ja sekä ammatillinen koulutus että yliopistokoulutus lisäävät luottamusta Virtasta kohtaan.

Taulukko 3. Suomalaisten poliitikkoihin kohdistuvaan luottamukseen vaikuttavat tekijät **taloudellisen skandaalin** jälkeen. Lineaarinen regressioanalyysi. Regressiokertoimet (suluissa kertoimen keskivirhe).

	Malli 1	Malli 2	Malli 3
Vakio	3.204*** (.506)	1.217 (.659)	1.480 (.746)
Sukupuoli: mies (ref. nainen)	-0.826* (.401)	-0.467 (.378)	0.592 (.392)
Ikä 18–24-v. (ref. 65–75-v.)	-1.091 (.680)	-0.727 (.631)	-0.856 (.657)
Ikä 25–34-v. (ref. 65–75-v.)	-0.36 (.637)	0.364 (.593)	0.310 (.621)
Ikä 35–44-v. (ref. 65–75-v.)	-0.776 (.658)	-0.137 (.623)	-0.392 (.643)
Ikä 45–54-v. (ref. 65–74-v.)	-0.842 (.658)	-0.168 (.625)	-0.708 (.633)
Ikä 55–64-v. (ref. 65–74-v.)	-0.551 (.678)	-0.267 (.626)	-0.381 (.652)
Koulutus: Ammatillinen (ref. Peruskoulu)	1.132* (.536)	0.621 (.507)	0.781 (.526)
Koulutus: Lukio (ref. Peruskoulu)	0.608 (.833)	0.392 (.767)	0.314 (.804)
Koulutus: AMK (ref. Peruskoulu)	0.045 (.620)	-0.217 (.574)	-.250 (.602)
Koulutus: Yliopisto (ref. Peruskoulu)	1.764* (.715)	1.328* (.665)	1.265 (.704)
Poliittinen luottamus ^a		0.365*** (.084)	
Sosiaalinen luottamus ^b			.247** (.080)
N	109	109	109
Korjattu R ²	0.064	0.208	0.139

^a Summamuuttuja poliitikkoihin, eduskuntaan sekä puolueisiin kohdistuvasta luottamuksesta.

^b Kysymys kuului: ”Voiko mielestäsi ihmisiin luottaa, vai onko niin, että ihmisten suhteen ei voi olla liian varovainen?”.

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Toisessa mallissa mukaan on otettu poliittinen luottamus, joka nousee tilastollisesti merkitseväksi selittäjäksi. Mallin mukaan korkeampi poliittinen luottamus vaikuttaa vahvistavasti siihen, miten paljon vastaaja luottaa Tuomas Virtaseen. Samalla kun poliittinen luottamus otetaan mukaan, sekä sukupuolen että ammatillisen koulutuksen vaikutus Virtaseen kohdistuvaan luottamukseen kuluu pois, eli ne eivät ole enää tilastollisesti merkitseviä. Kolmannessa mallissa poliittisen luottamuksen

tilalla on sosiaalinen luottamus. Nyt sosiodemografisilla tekijöillä ei ole enää vahvaa selitysvoimaa, vaan ainoa tilastollisesti merkitsevästi luottamusta selittävä muuttuja on vastaajan sosiaalinen luottamus. Poliittisen luottamuksen tapaan korkeammalla sosiaalisella luottamuksella on vahvistava luottamus siihen, miten vastaaja luottaa Virtaseen.

*Taulukko 4. Suomalaisten poliitikkoihin kohdistuvaan luottamukseen vaikuttavat tekijät **moraalisen skandaalin** jälkeen. Lineaarinen regressioanalyysi. Regressiokertoimet (suluissa kertoimen keskivirhe).*

	Malli 1	Malli 2	Malli 3
Vakio	4.095*** (.716)	2.888*** (.826)	3.152** (.972)
Sukupuoli: mies (ref. nainen)	0.837 (.537)	1.033 (.525)	0.834 (.534)
Ikä 18–24-v. (ref. 65–75-v.)	-1.191 (1.330)	-1.770 (1.307)	-1.514 (1.342)
Ikä 25–34-v. (ref. 65–75-v.)	0.212 (.908)	0.192 (.880)	0.385 (.911)
Ikä 35–44-v. (ref. 65–75-v.)	0.034 (.897)	-0.350 (.881)	-0.293 (.921)
Ikä 45–54-v. (ref. 65–74-v.)	0.516 (.918)	0.284 (.894)	0.342 (.921)
Ikä 55–64-v. (ref. 65–74-v.)	-0.076 (.829)	-0.408 (.813)	-0.346 (.846)
Koulutus: Ammatillinen (ref. Peruskoulu)	0.486 (.737)	0.453 (.714)	0.621 (.739)
Koulutus: Lukio (ref. Peruskoulu)	-0.242 (1.037)	-0.743 (1.022)	-0.114 (1.036)
Koulutus: AMK (ref. Peruskoulu)	0.868 (.853)	0.468 (.840)	0.858 (.848)
Koulutus: Yliopisto (ref. Peruskoulu)	0.936 (1.000)	0.177 (1.009)	0.710 (1.007)
Poliittinen luottamus ^a		0.340** (.126)	
Sosiaalinen luottamus ^b			0.156 (0.109)
N	107	107	107
Korjattu R ²	-0.029	0.034	-0.018

^a Kysymys kuului: ”Poliittiset puolueet - Missä määrin luotat tai et luota seuraaviin tahoihin?”.

^b Kysymys kuului: ”Voiko mielestäsi ihmisiin luottaa, vai onko niin, että ihmisten suhteen ei voi olla liian varovainen?”.

* p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

Taulukossa 4 on esitetty samat mallit kuin taulukossa 3, mutta taloudellisen skandaalin sijasta vastaajille on kerrottu, että Virtanen oli osallisena moraalisisessa skandaalissa. Ensimmäisessä mallissa kontrolloituna ovat sosiodemografiset arvot, joista mikään ei nouse selittäväksi tekijäksi tilastollisesti merkitsevällä tasolla. Toisessa mallissa mukaan on otettu poliittinen luottamus, joka nousee samalla tilastollisesti merkitseväksi. Myös moraalisen skandaalin kohdalla korkeampi poliittinen luottamus vaikuttaa vahvistavasti luottamukseen Virtasta kohtaan. Moraalisen skandaalin kohdalla henkilön sosiaalisella luottamuksella ei kuitenkaan ollut enää tilastollisesti merkitsevää vaikutusta poliitikkoon kohdistuvaan luottamukseen.

Regressiokertoimien ja niiden merkitsevyyksien lisäksi tarkastellaan myös korjattua R^2 arvoa eli mallin korjattua selitystasetta. Mallin selitystaste kertoo sen, kuinka suurta osaa selitettävän muuttujan (tässä tapauksessa Virtaseen kohdistuvan luottamuksen) vaihtelusta kyseinen malli kuvaa. Korjatussa selitystasteessa on otettu huomioon, että pelkästään muuttujien lisääminen malliin korottaa yleensä selitystasetta, eli korjattu selitystaste ottaa huomioon myös muuttujien määrän (Nummenmaa 2009, 321).

Kun katsotaan mallien korjattuja selitystasteita taloudellisen skandaalin kohdalla, selittää ensimmäinen malli ainoastaan 6 prosenttia Virtaseen kohdistuvasta luottamuksesta. Sosiaalisen luottamuksen sisältävä malli 3 selittää vastaajan luottamusta skandaalin jälkeen noin 14 prosenttia. Kaikista vahvimmin luottamusta selittää malli, jossa mukana on poliittinen luottamus. Tässä mallissa selitystaste on hieman päälle 21 prosenttia. Moraalisen skandaalin kohdalla mallin selitystasteet muuttuvat ensimmäisen ja toisen mallin kohdalla negatiivisiksi. Vaikka toisen mallin selitystaste on positiivinen, on se ainoastaan 3 prosenttia.

8. Johtopäätökset

Tämän kandidaatintutkimuksen tarkoituksena oli tutkia, millainen yhteys sosiaalisella luottamuksella on poliitikkoon kohdistuvaan luottamukseen sen jälkeen, kun kyseinen poliitikko on ollut osallisena skandaalissa. Skandaalia arvioivan henkilön ominaisuuksilla on nimittäin vaikutus siihen, millainen vaikutus skandaalilla lopulta on poliittiselle luottamukselle (Strandberg 2019). Lisäksi selvitettiin, vaikuttaako skandaalin tyyppi tähän yhteyteen. Yhteyttä selvitettiin kvantitatiivisin tutkimusmenetelmin analysoimalla Karvin ja Strandbergin (2022) vuonna 2017 keräämän

kyselytutkimuksen aineistoa. Aineistossa vastaajille esitettiin vinjettimenetelmää käyttäen jokin yhdeksästä kuvitteellisesta skandaalitapauksesta. Tässä tutkielmassa hyödynnettiin näistä vinjettikysymyksistä kahta, joista toisessa kuvitteellinen poliitikko Tuomas Virtanen oli ollut mukana moraalisisessa skandaalissa (aviorikos) ja toisessa taloudellisessa skandaalissa (veropetos).

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että käytetyssä aineistossa vastaajalle esitetyn skandaalin tyyppillä oli huomattava vaikutus siihen, millä tasolla vastaaja luotti poliitikkoon skandaalin jälkeen. Taloudellisen skandaalin jälkeen vastaajat luottivat Virtaseen huomattavasti vähemmän kuin moraalisen skandaalin kohdalla. Moraalisen skandaalin yhteydessä vastaajan sosiaalinen luottamus ei ole tilastollisesti merkitsevä, kun selitetään sitä, kuinka paljon hän luottaa poliitikkoon skandaalin jälkeen. Näin ollen tutkimuksen ensimmäinen hypoteesi siitä, kuinka yhteys on olemassa skandaalityypistä riippumatta, voidaan todeta vääräksi.

Tutkimuksen toinen hypoteesi sen sijaan voidaan todeta ainakin osin paikkansapitäväksi. Tutkimuksen toisen hypoteesin mukaan skandaalin tyyppillä on vaikutus siihen, kuinka hyvin sosiaalinen luottamus selittää yksilön luottamusta skandaalissa mukana ollutta poliitikkoa kohtaan. Taloudellisen skandaalin kohdalla korkeamman sosiaalisen luottamuksen omaavat henkilöt luottivat myös Tuomas Virtaseen korkeammalla tasolla skandaalin jälkeen. Regressioanalyysi osoittaa, että ottamalla huomioon yksilön sosiaalisen luottamuksen pelkkien sosiodemografisten tekijöiden sijaan, pystytään luottamusta Virtasta kohtaan selittämään huomattavasti paremmin taloudellisen skandaalin kohdalla.

Koska tutkielmassa hyödynnettiin jo aiemmin kerättyä aineistoa, jouduttiin tutkimusta toteuttaessa huomioimaan aineiston luomat rajoitteet. Esimerkiksi poliittisella kiinnostuneisuudella on näytetty olevan selkeä yhteys siihen, miten skandaali vaikuttaa henkilön poliittiseen luottamukseen (Bhatti ym. 2013, 421; Dorethy ym. 2011, 752). Alkuperäisessä kyselytutkimuksessa ei kuitenkaan ole mitattu vastaajien poliittista kiinnostuneisuutta lainkaan, joten tätä ei voitu käyttää kontrollimuuttujana regressioanalyyseissä. Toisaalta myös sosiodemografisilla tekijöillä on ennen näytetty olevan yhteys poliitikkoon kohdistuvaan luottamukseen skandaalin jälkeen (Bhatti ym. 2013), mutta tässä aineistossa niillä ei ollut lainkaan selitysvoimaa moraalisen skandaalin kohdalla.

Skandaalityyppien vaikutuksien eroja analysoidessa on hyvä keskittyä myös siihen, mihin tekijöihin ihminen kiinnittää huomiota arvioidessaan luottamustaan poliitikkoon tai muuhun henkilöön.

Aiempien tutkimuksien mukaan ihmiset eivät välttämättä reagoi voimakkaasti moraalisiin skandaaleihin, sillä he eivät välttämättä yhdistä moraalista ulottuvuutta poliittiseen ammattiin (Strandberg 2019, 52). Niin kuin aiemmin mainittu, taloudellinen skandaali on helpommin yhdistettävissä poliitikon ammattiin ja siihen, miten tämä hoitaa työnsä. Toisaalta on hyvä huomata, että taloudellinen skandaali koski tässä tapauksessa poliitikon yksityiselämää, eikä se liittynyt taloudellisiin väärinkäytöksiin hänen työssään. Skandaali olisi saattanut vaikuttaa vielä voimakkaammin luottamukseen, mikäli poliitikko olisi väärinkäyttänyt poliittista valtaansa tai asemaansa.

Jos käsitellään esimerkiksi van der Meerin (2017) erittelemiä luottamuksen kohteen kompetenssia, hyväntahtoisuutta, vastuuntuntoisuutta sekä toiminnan ennustettavuutta, ei henkilökohtaisessa elämässä tapahtunut aviorikos vaikuta näistä moneen. Mikäli poliitikko ei toimi yksityiselämässään yleisesti hyväksytyjen normien mukaisesti, voi se toki vaikuttaa siihen, kuinka hyväntahtoisena kansalainen tämän näkee. Lain rikkominen taas saattaa vaikuttaa esimerkiksi siihen, miten kansalainen arvioi poliitikon pätevyyden toimia hänen (kansalaisen) intressiensä mukaisesti tai miten poliitikon toimintaa on mahdollista ennustaa tulevaisuudessa. Jos poliitikko on jättänyt verojaan maksamatta kymmenen vuoden ajan ja näin syyllistynyt rikokseen, mikä takaa sen, että hän toimii rehellisesti politiikassa?

Karvin ja Strandbergin keräämässä ensimmäisessä kyselytutkimusaineistossa skandaalitapauksiin osallisena ollut poliitikko oli oletetulta sukupuoleltaan mies. Karv ja Strandberg (2022) keräsivät myöhemmin toisen tutkimusaineiston, jota he analysoivat artikkelissaan. Vaikka useammat tutkimukset osoittavat, että skandaaleilla olisi enemmän negatiivista vaikutusta naispoliitikoille kuin miespoliitikoille (Strandberg 2019), Karvin ja Strandbergin aineisto (2022) tuotti päinvastaisen tuloksen. Toisen kyselyn aineisto osoitti, että miespoliitikkojen tekemät rikkeet tuomittiin kovemmin kuin naiskansanedustajien rikkeet (Karv ja Strandberg 2022, 196). Karv ja Strandberg (ibid.) arvioivat, että tämä voi johtua Suomen historiasta, jossa useampi näkyvä naispoliitikko on joutunut eroamaan skandaalien vuoksi tehtävistään, jolloin normaali stereotypia naisten korkeammasta moraalista tai rehellisyydestä ei päde Suomen kontekstissa. Toki he myös huomauttavat, että myös usea miespoliitikko on joutunut eroamaan tehtävistään skandaalien seurauksena, joten edellä mainittu konteksti ei todennäköisesti selitä havaintoa kokonaan (ibid.).

Yksi tämän tutkimuksen mielenkiintoisimmista havainnoista on, kuinka suuresti ihmisten luottamus Tuomas Virtaseen erosi taloudellisen ja moraalisen skandaalin jälkeen. Ristiintaulukoiden perusteella luottamus Virtasta kohtaan oli huomattavasti korkeampaa moraalisen skandaalin jälkeen. Eri skandaalityyppien vaikutusta olisikin mielenkiintoista tutkia lähtien siitä, onko tietyn tyyllisellä skandaalilla Suomessa edes lainkaan vaikutusta kansalaisen luottamukseen poliitikkoa kohtaan. Vaikka dysfunktionaalinen eli skandaalien epäedullista vaikutusta korostava teoria onkin saanut perinteisesti enemmän kannatusta (Maier 2011), ei kaikilla skandaaleilla välttämättä ole sen suurempaa vaikutusta poliitikkoon kohdistuvaan luottamukseen. Yksi tutkimuskohde voisi siis olla, mitkä eri skandaalityypit vaikuttavat poliitikkoihin kohdistuvaan luottamukseen Suomessa eniten ja mitkä vähiten. Niin kuin tutkielman johdannossa on mainittu, ovat poliittiset skandaalit tärkeä tutkimuskohde – erityisesti, kun poliittisia skandaaleita nousee pintaan jatkuvasti.

Lähteet

- Allern, Sigurd, Kantola, Anu, Pollack, Ester & Mark Blach-Örsten (2012). "Increased Scandalization". Teoksessa Allern, Sigurd & Ester Pollack (toim.), *Scandalous! The Mediated Construction of Political Scandals in Four Nordic Countries*, 29–50. Göteborg: Nordicom.
- Arrow, Kenneth (1974). *Limits of Organization*. New York: W.W. Norton.
- Bhatti, Yosef, Hassen, Kasper & Asmus Olsen (2013). Political Hypocrisy: The Effect of Political Scandals on Candidate Evaluations. *Acta Politica* 48 (4): 408–428.
- Bäck, Maria (2019). "Sosiaalisen luottamuksen merkitys ja yhteys poliittiseen luottamukseen." Teoksessa Bäck, Maria & Elina Kestilä-Kekkonen (toim.), *Poliittinen ja sosiaalinen luottamus. Polut, trendit ja kuulut*, 80–97. Helsinki: Valtiovarainministeriön julkaisuja 2019:31.
- Bäck, Maria, Kestilä-Kekkonen, Elina & Peter Söderlund (2016). "Suomalaisten poliittinen luottamus ja siihen vaikuttavat tekijät." Teoksessa Grönlund, Kimmo & Hanna Wass (toim.), *Poliittisen osallistumisen eriytyminen - Eduskuntavaalit 2015*, 379–397. Helsinki: Oikeusministeriö.
- Dalton, Russel (2017). "Political Trust in North America." Teoksessa Smerli, Sonja & Tom van der Meer (toim.), *Handbook on Political Trust*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 375–394.
- Delhey, Jan & Kenneth Newton (2005). Predicting Cross-National Levels of Social Trust: Global Pattern or Nordic Exceptionalism? *European Sociological Review* 21 (4): 311–327.
- Doherty, David, Dowling, Conor M. & Miller, Michael G. (2011). Are Financial or Moral Scandals Worse? It Depends. *PS: Political Science & Politics* 44 (4): 749–757.
- Easton, David (1975). *A System Analysis of Political Life*. New York: John Wiley & Sons.
- Funk, Carolyn (1996). The Impact of Scandal on Candidate Evaluations: An Experimental Test of the Role of Candidate Traits. *Political Behavior* 18 (1): 1–24.
- Hardin, Russell (2001). "Conceptions and Explanations of Trust." Teoksessa Cook, Karen S. (toim.), *Trust in Society*. New York: Russel Sage Foundation, 3–39.
- Herne, Kaisa (2019). "Mitä mittaamme, kun luulemme mittaavamme luottamusta?" Teoksessa Bäck, Maria & Elina Kestilä-Kekkonen (toim.), *Poliittinen ja sosiaalinen luottamus. Polut, trendit ja kuulut*, 98–112. Helsinki: Valtiovarainministeriön julkaisuja 2019:31.
- Ilmonen, Kaj (2001). *Sosiaalinen pääoma ja luottamus*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Karv, Thomas & Kim Strandberg (2022). Lowered Expectations and Shifting Standards? – Two Survey Experiments exploring Neo-populist Political Scandals and the Perceived Trustworthiness of Politicians. *Scandinavian Political Studies* 45 (2): 178–201.
- Kestilä-Kekkonen, Elina & Isak Vento (2019). "Poliittinen luottamus – käsitteet, teoriat ja mittaaminen." Teoksessa Bäck, Maria & Elina Kestilä-Kekkonen (toim.), *Poliittinen ja sosiaalinen luottamus. Polut, trendit ja kuulut*, 18–34. Helsinki: Valtiovarainministeriön julkaisuja 2019:31.

- Korvela, Paul-Erik & Isak Vento (2021). Luottamuksen käänköpuoli. Poliittisen epäluottamuksen typologia ja teoreettinen viitekehys. *Politiikka* 63 (1): 7–27.
- Kumlin, Staffan & Bo Rothstein (2005). Making and Breaking Social Capital: The Impact of Welfare State Institution. *Comparative Political Studies* 38 (4): 335–356.
- Letki, Natalia (2018). “Trust in Newly Democratic Regimes.” Teoksessa Uslaner, Eric (toim.), *The Oxford Handbook of Social and Political Trust*, 335–356. Oxford: Oxford University Press.
- Maier, Jürgen (2011). The Impact of Political Scandals on Political Support: An Experimental Test of Two Theories. *International Political Science Review* 32 (3): 283–302.
- Miller, Arthur H. (1974). Political Issues and Trust in Government: 1964–1970. *The American Political Science Review* 68 (3): 951–972.
- Nannestad, Peter (2008). What Have We Learned About Generalized Trust, If Anything? *Annual Review of Political Science* 11 (1): 413–436.
- Newton, Kenneth (2001). Trust, Social Capital, Civil Society and Democracy. *International Political Science Review* 22 (2): 201–214.
- Norris, Pippa (1999). *Critical Citizens. Global Support for Democratic Governance*. New York: Oxford University Press.
- Norris, Pippa (2011). *Democratic Deficit: Critical Citizens Revisited*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Norris, Pippa (2017). “The conceptual framework of political support.” Teoksessa Zmerli, Sonja & Tom W.G. van der Meer (toim.), *Handbook of Political Trust*. Edward Elgar.
- Nummenmaa, Lauri (2009). *Käyttätymistieteiden tilastolliset menetelmät* (3. painos (uud. laitos)). Tammi.
- Pollack, Ester, Sigurd Allern, Anu Kantola & Mark Orsten (2018). The New Normal: Scandals as a Standard Feature of Political Life in Nordic Countries. *International journal of communication* 12: 3087–.
- Rose, Richard & Bernhard Wessels (2018). “Money, Sex and Broken Promises: Politicians’ Bad Behaviour Reduces Trust.” *Parliamentary Affairs* 72 (3): 481–500.
- Rothstein, Bo & Eric Uslaner (2005). All for all: Equality, Corruption and Social Trust. *World Politics* 58 (1): 41–72.
- Strandberg, Kim (2019). “Poliittiset skandaalit ja lyhyen aikavälin vaihtelut poliittisessa luottamuksessa.” Teoksessa Bäck, Maria & Elina Kestilä-Kekkonen (toim.), *Poliittinen ja sosiaalinen luottamus. Polut, trendit ja kuilut*, 49–61. Helsinki: Valtiovarainministeriön julkaisuja 2019:31.
- Thompson, John B (2000). *Political scandal: power and visibility in the media age*. Cambridge: Polity.
- Uslaner, Eric (2002). *The Moral Foundations of Trust*. Cambridge: Cambridge University Press.

Van Lange, Paul A.M. (2015). Generalized Trust: Four Lessons from Genetics and Culture. *Current Directions in Psychological Science* 24 (1): 71–76.

van der Meer, Tom W. G. (2017). *Political Trust and the “Crisis of Democracy”*. Oxford Research Encyclopedia of Politics.